

Kva kjenneteiknar eit utviklingsorientert bygdesamfunn?

Konferanse om bygdemobilisering
24.-25. september 2010, Stranda

Roar Amdam

Høgskulen i Volda

"Det perfekte lokalsamfunnet har alt"

- Behageleg stad å leve og arbeide - godt klima
- Vakkert landskap
- Nærleik til urbane område - 1-2 timar til skjeldne butikkar, restaurantar, kulturaktivitetar
- Tryggleik - åpne og tette sosiale relasjonar
- Friluftaktivitetar året rundt - golf, hest,
- Variert næringsliv - arbeid for alle grupper
- Aktivt sivilt samfunn
- God offentleg service
- Gode kommunikasjonar
- Gode bustadområde
- Varierte bustadtilbod
- **Og ikkje minst kollektiv handlingskapasitet**

Nyliberalisme og NPM

Basert på Tore Sager 2009: *Neo-liberalism and urban planning: A literature survey of the main policies*

- Nyliberalismen legg til grunn at alle økonomiske og sosiale problem har ei marknadsløysing
- Alle offentleg planlegging er sett på som forstyrring av funksjonelle marknader
- Alle former for offentleg intervensjon blir rekna som uønska inngrep i frivillig inngåtte kontraktar mellom individ
- Statsfeil er verre enn marknadsfeil

Økonomiske vinnar- og taparregionar

Dunford (1994): *Winners and losers.: the new map of economic inequalities in the European Union.*

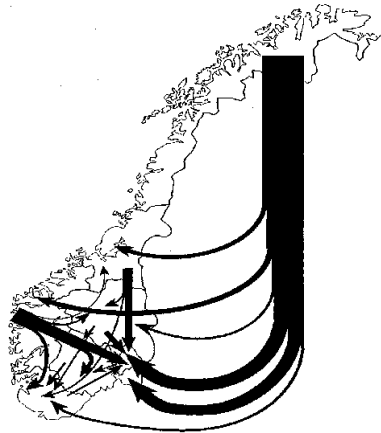
- I den nye regionalpolitikken skal landa sine regionar konkurrere globalt
- Regionale økonomiar med suksess har utviklingsstrategiar kjenneteikna ved konsensus, langsiktige mål, organisasjonar med korporative trekk og ein regional kollektiv suksess.

Konkurranseskraft

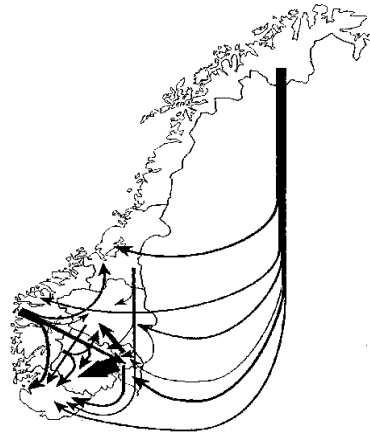
<http://www.forskning.no/artikler/2010/juli/255903>

- Viktig å vere gode på både næringsutvikling og attraktivitet
- Generelt er Vest-Norge sterk på næringsutvikling, men svak på attraktivitet
- Samla gir det stor sårbarheit for globale endringar

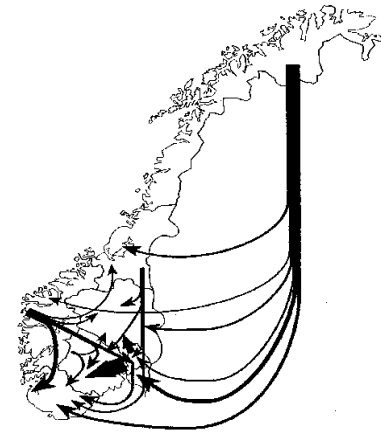
*Kart 3. Flyttestrømmer mellom landsdelene, fra sekstitall til nittitall.
Kilde: Østby og Skerri 1998.*

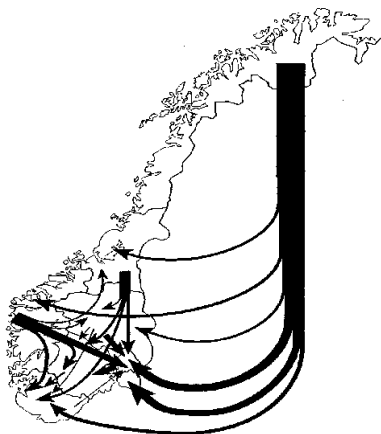
1966 - 1970

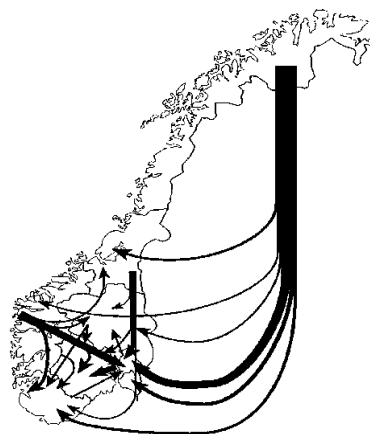
1971 - 1975

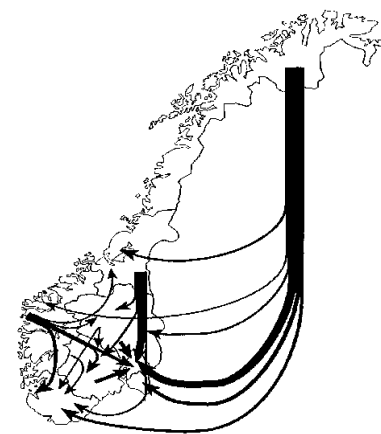
1976 - 1980

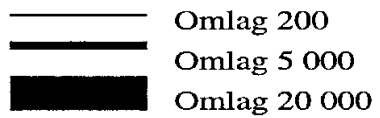
1981 - 1985

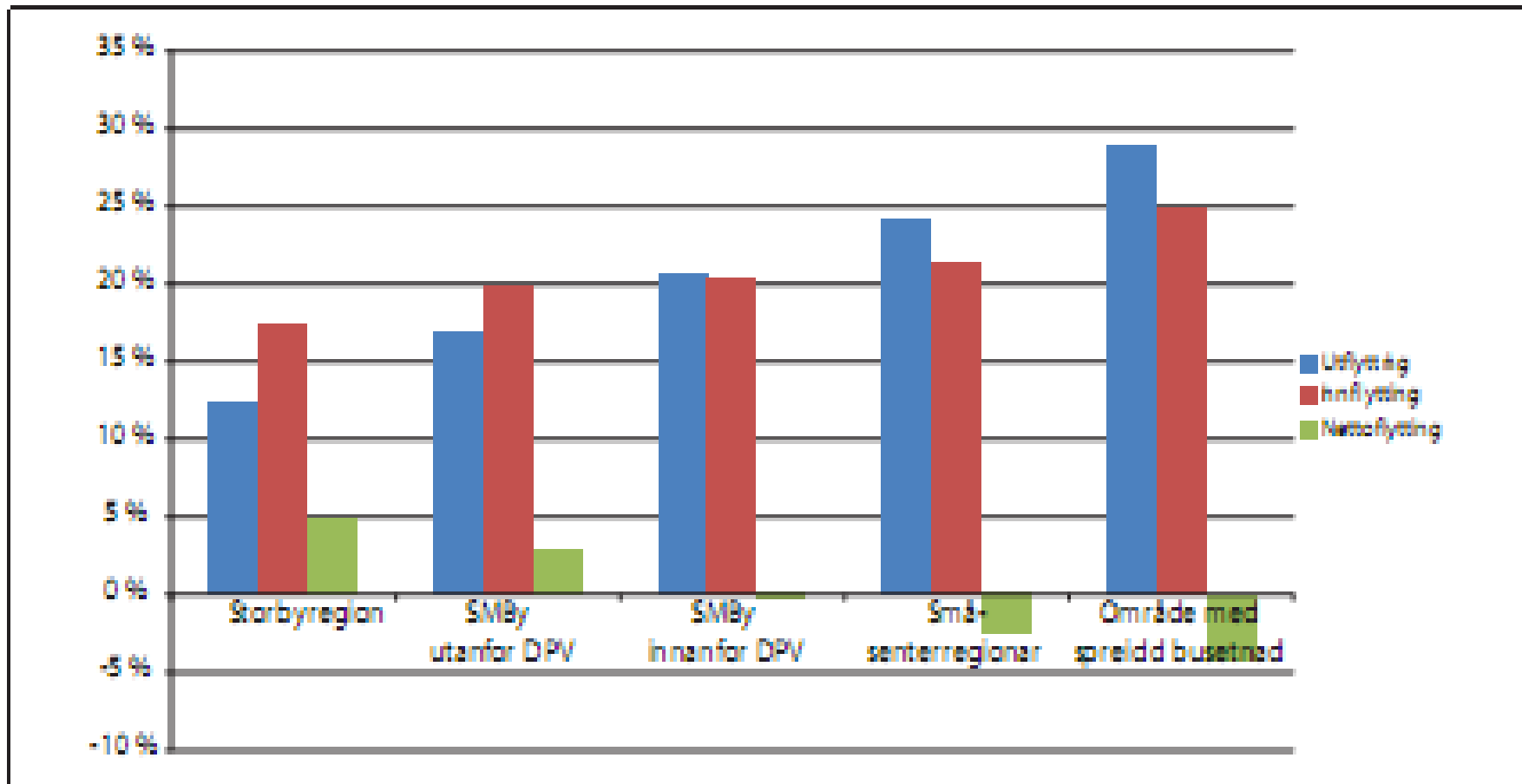

1986 - 1990

1991 - 1995

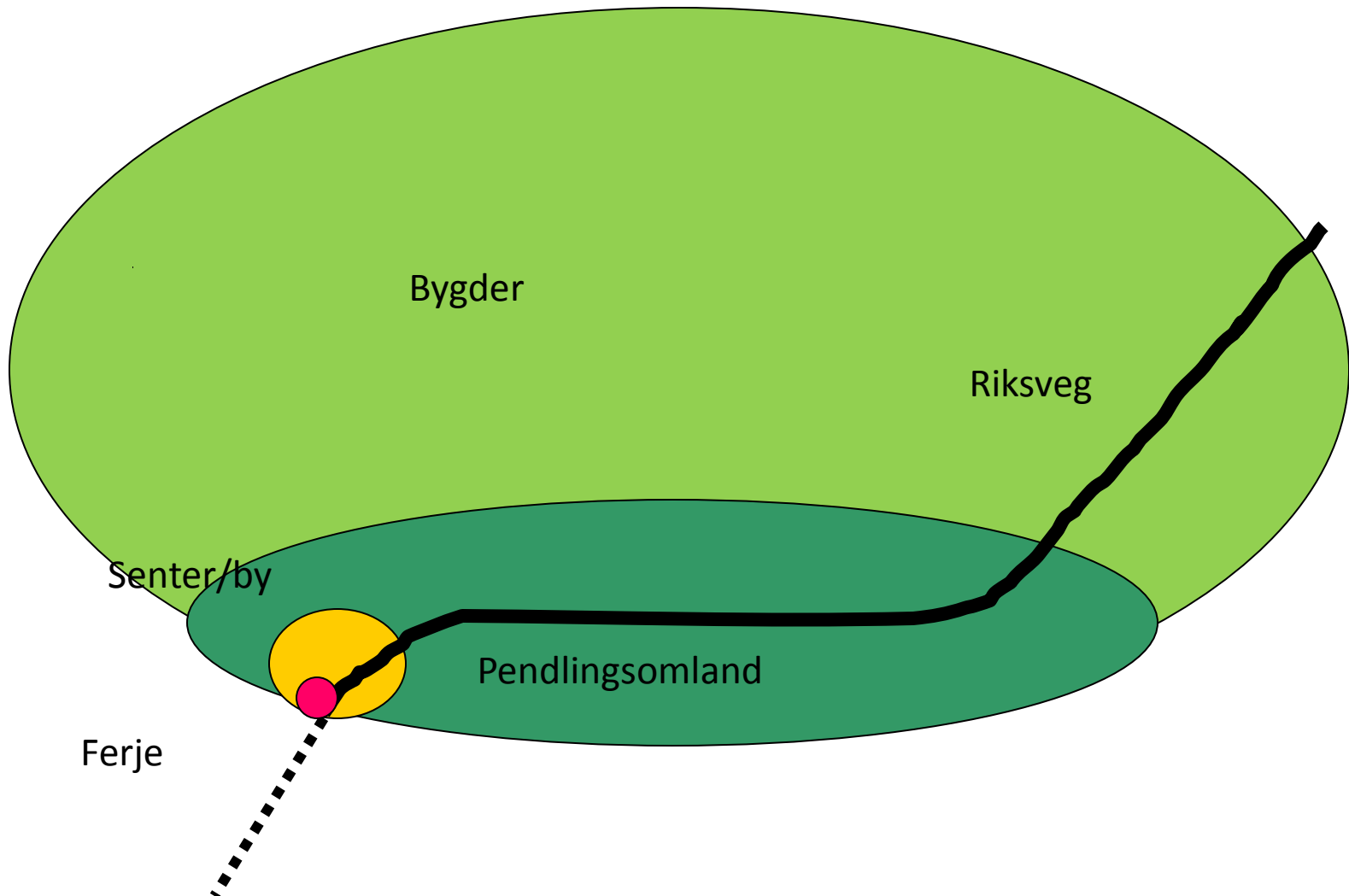
Figur 2.2 Inn- og utflytting frå ulike regiontypar 2001–2007

Utrekningar: Kommunal- og regionaldepartementet. Sjå inndeling av regionar i vedlegg 1, tabell 1.2.

Kjelde: Panda

Samfunn

Samfunnsplanlegging

Generelle erfaringar frå lokalt utviklingsarbeid

Walter B. Stöhr (1990) viser i boka "Global Challenge and Local Response" til 50 døme på sjølvinitierte og sentralt initierte lokale og regionale utviklingsprosjekt og skriv at:

Vellukka lokale aksjonar:

Nytta eksisterande institusjonar både ved å omdanne dei eksisterande institusjonane og ved å rekruttere nye leiarar og medarbeidarar.

Endra tradisjonell oppførsel og fjerne tradisjonelle ideologiske barrierar f.eks. mellom arbeid og kapital.

Satsa på nye næringar

Vellykka lokalsamfunn i rurale område

1. Prosessen var initiert frå lokalsamfunnet, gjerne frå ein lokal pådrivar eller samfunnsentreprenør
2. Prosessen var orientert mot mobilisering av lokale entreprenørressursar
3. Prosessen initierte nye organisasjonsformer for økonomiske, kulturelle og opplæringsaktivitetar
4. Prosessen gav nye produkt og økonomisk diversifisering
5. Prosessen bidrog til oppgradering av ferdigheiter.

Mindre vellykka periferiutvikling

1. Prega av høg avhengigheit av eksterne (statlege) organ,
  2. konsentrasjon kring **intensifisering** (spesialisering) i staden for diversifisering av eksisterande lokale aktivitetar
  3. og mangel på lokal **entreprenørkapasitet**.
- Eit av hovudproblema synest difor vere korleis ein kan få til sjølvberande utviklingsprosessar i lokalsamfunn som manglar nyskapingskapasitet, og organisatorisk samt administrativ dyktigheit.
  - Erfaringane tyder på at dette i liten grad er muleg å gjere utanfrå.
  - Slike utviklingsprosessar må vere forankra lokalt og dei må vekse fram innanfrå. Eksterne aktørar kan hjelpe til med å stimulere prosessen, men kan ikkje ta ansvaret for utviklinga frå lokalsamfunnet (jf Friedmann 1992).

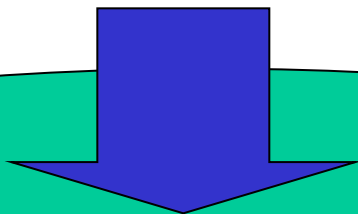
Ovafrå ned styring og lokalsamfunns-AIDS

Han trekker fram at erfaringar viser at regional utvikling basert på marknadsorienterte storskalakonsern og sterk statleg sentralstyring, har gradvis svekka regionar og lokalsamfunn sin kapasitet til å møte dei globale utfordringane med lokal innovasjonskraft og fleksibilitet.

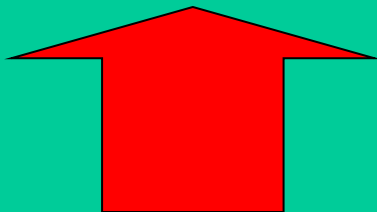
Han hevdar faktisk at det forekjem ein lokalsamfunns-AIDS som kan kjenneteiknast med svekka immunforsvar mot den internasjonale økonomiske omstruktureringa

Bodskap 1: Målet med bygdeutvikling er individuell og kollektiv kapasitetsbygging

Tilrettelegging utenfra
(eksogent)

Individuell og kollektiv kapasitetsbygging

Ressursmobilisering innenfra
(endogent)

Ekspertramåten å arbeide på

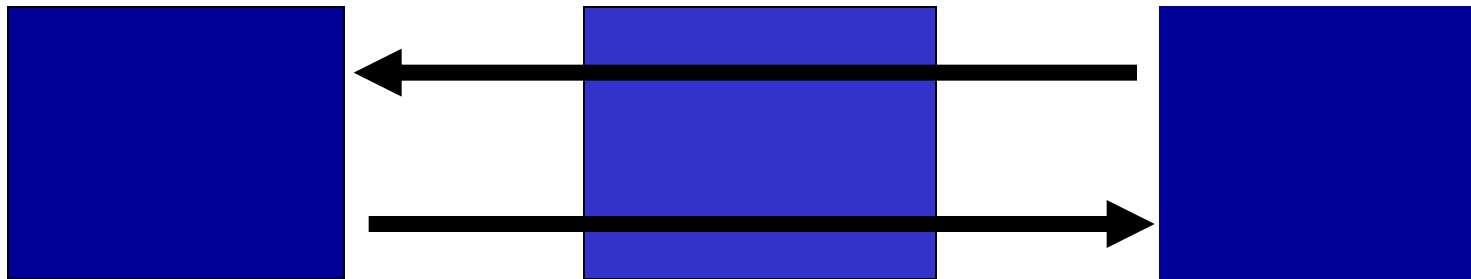
Den instrumentelle fornuften skaper klientar

Forsking: Finne årsaker til verknader (evidens)

Årsak

Objektiv kausalkunnskap

Verknad

Middel

Ekspertramakt

Mål

Planlegging: Finne middel som fremmar måla

Krav til instrumentell planlegging

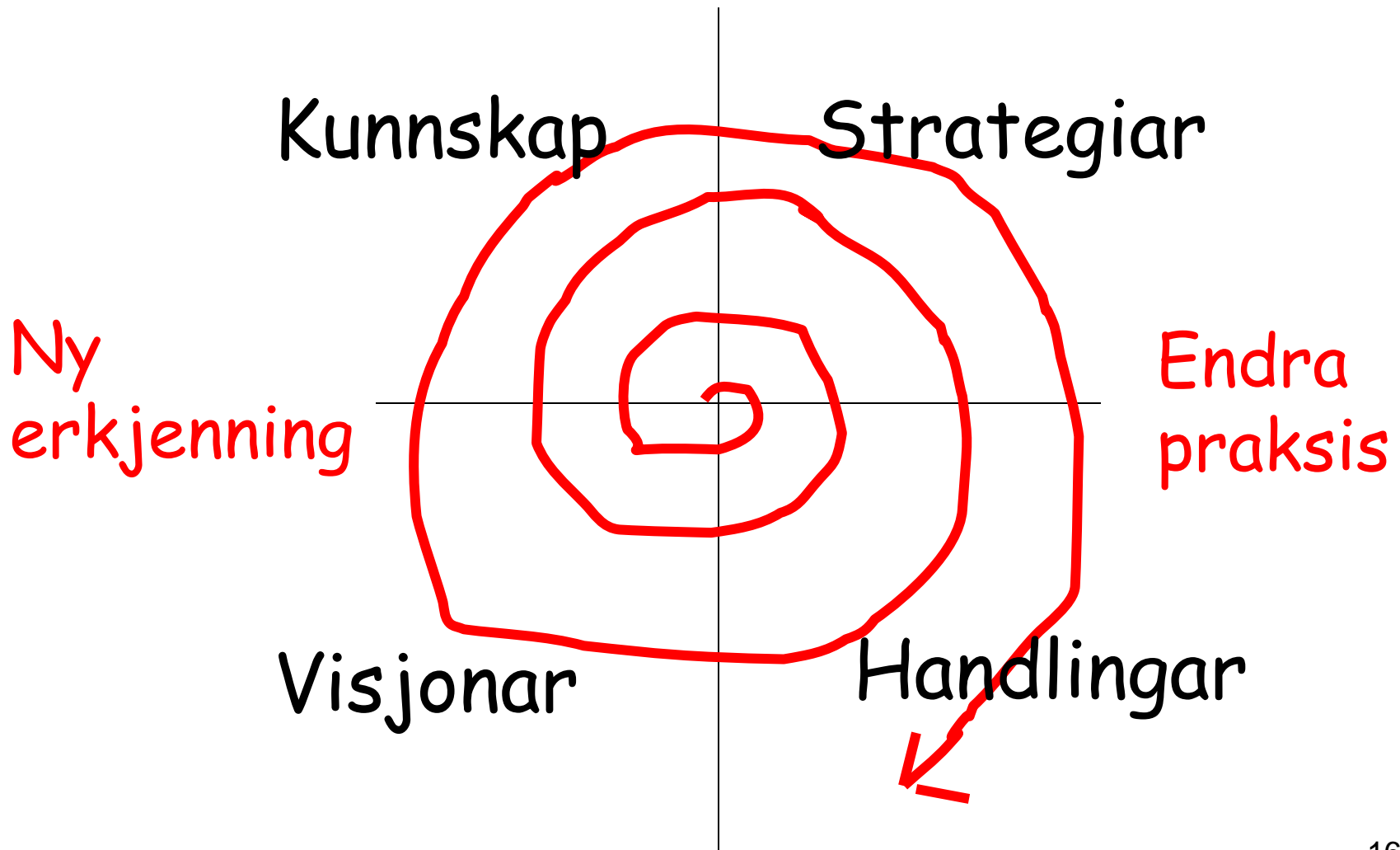
Innsats, produkt og resultatmåling
bygger på årsakssamanhenger og
nyttmaksimering, det vil seie:

- Full oversikt over nosituasjonen
- Klare og eintydige mål er formulert
- Finne alle alternativ som oppfyller måla
- Finne alle konsekvensar av alle alternativ
- Velje det alternativ som har konsekvensar som best oppfyller måla
- Korrigerer i samsvar med resultatmålinga

Dialogmåten å arbeide på

Den kommunikative fornuften inkluderer folk

Friedmann (1978) *The epistemology of social practice*

Krav til kommunikativ planlegging

Bidreg til individuelle og kollektiv kapasitetsbygging i prosessar med maktlikevekt og begrunningsstvang, det vil seie:

- At alle viktige aktørar er representerte
- At dei er legitime representantar for dei som dei taler på vegne av
- At dei er kompetente og likeverdige i stand til å representere
- At dei er interesserte i å kome til sams forståing og semje med kvarandre
- At alle har same grad av innflytelse gjennom deltakinga
- At alle må kunne innrømme feil og skifte oppfatning i dei tilfella dei vert møtt med betre argument
- At alle antakingar og ytringar må kunne kritiseras og diskuteras
- At det ein seier til kvarandre (talehandlingar) er:
  - **sant**, dvs. inneheld fullstendige fakta
  - **ekte** i tydinga stå for det ein seier, ufalsk, påliteleg m.m.
  - **rett** i høve til gjeldande normer, lover, reglar, planar m.m.
  - **forståelig**

Grubleoppgåve

- I kva for situasjonar er kommunikativ planlegging eigna?
- I kva for situasjonar er instrumentell planlegging eigna?
- Korleis heng dei saman?

Behov for Jing og Jang tilnærming

Budskap 2: Bygdeutvikling er politikk

- Oppnå aksept og legitimitet for arbeidet
- Sette BU på den politiske dagsordenen
- Organisere produksjonen
- Gjennomføre tiltak
- Evaluere og lære

Politikk, definisjon

Jacobsen, K.D. (1964): *Teknisk hjelp og politisk struktur*

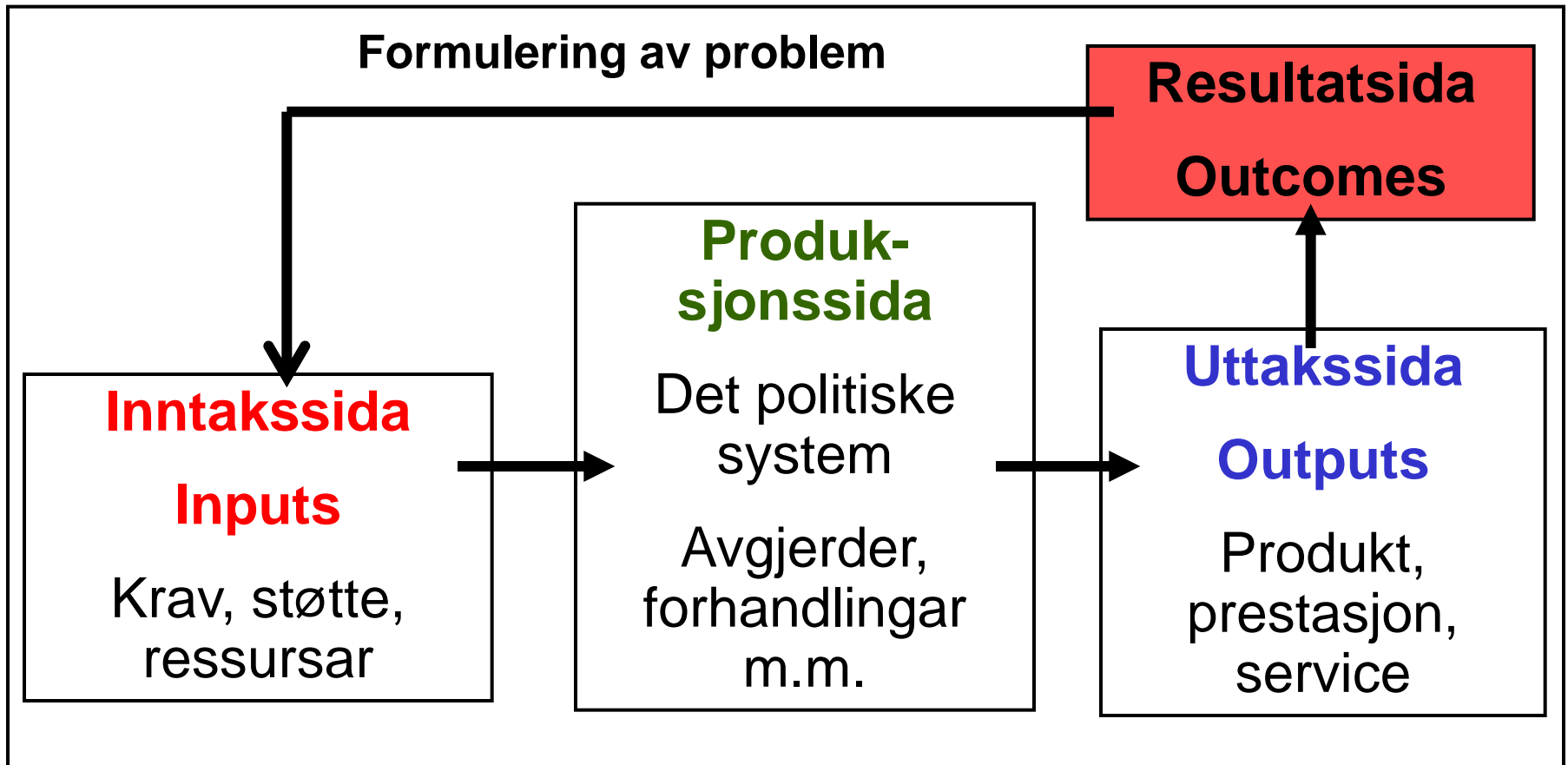
Han har gitt ein definisjon på politikk som blir mykje brukt:

Politikk kan oppfattast som ein aktivitet som går ut på å formulere problemstillingar, prøve å få problemstillingane aksepterte som bindande og eventuelt å få organisert kontinuerleg problemløysande aktivitetar omkring dei.

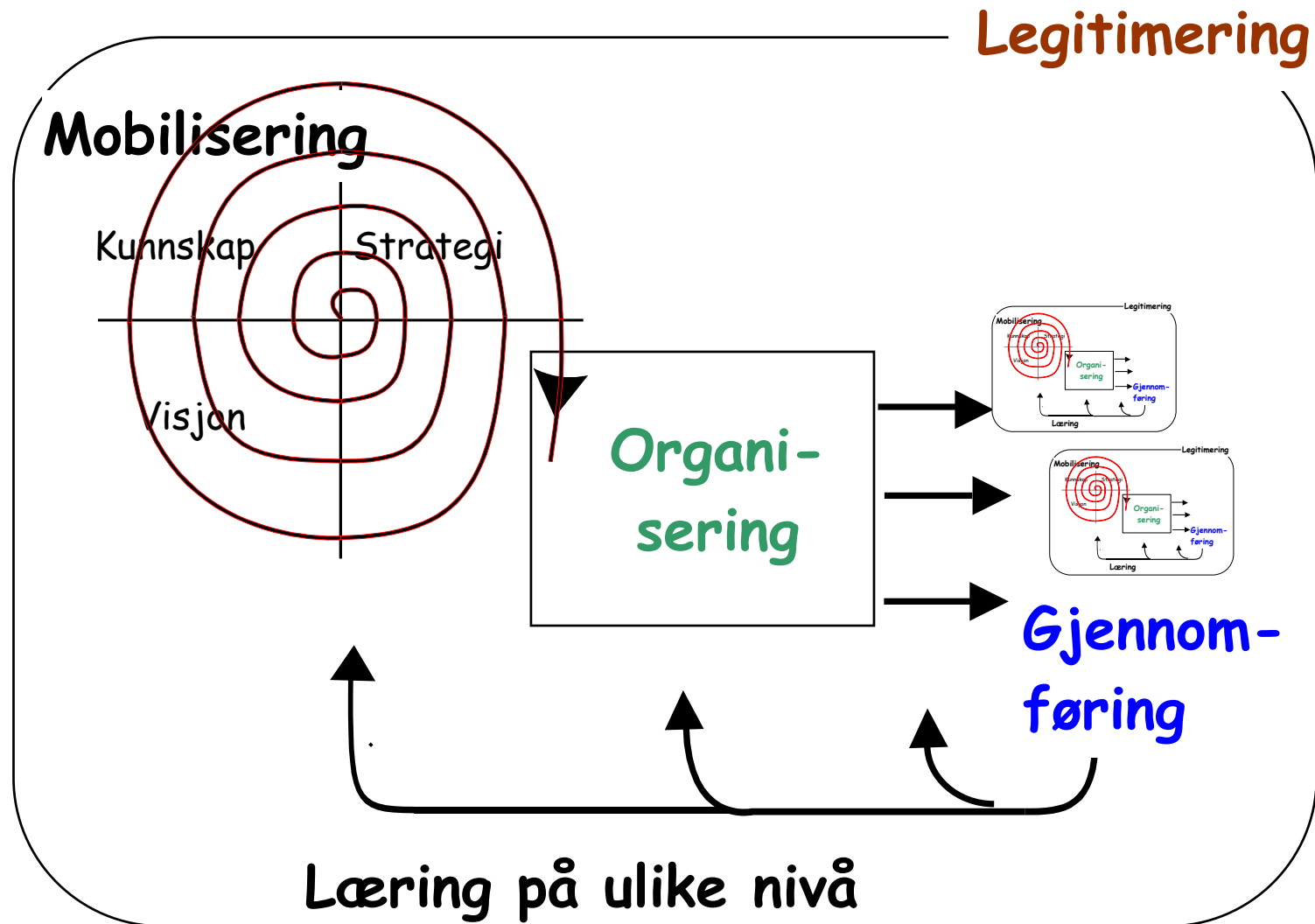
Systemmodell av den politiske prosess

Michael Hill 1998: *The policy process - a reader*

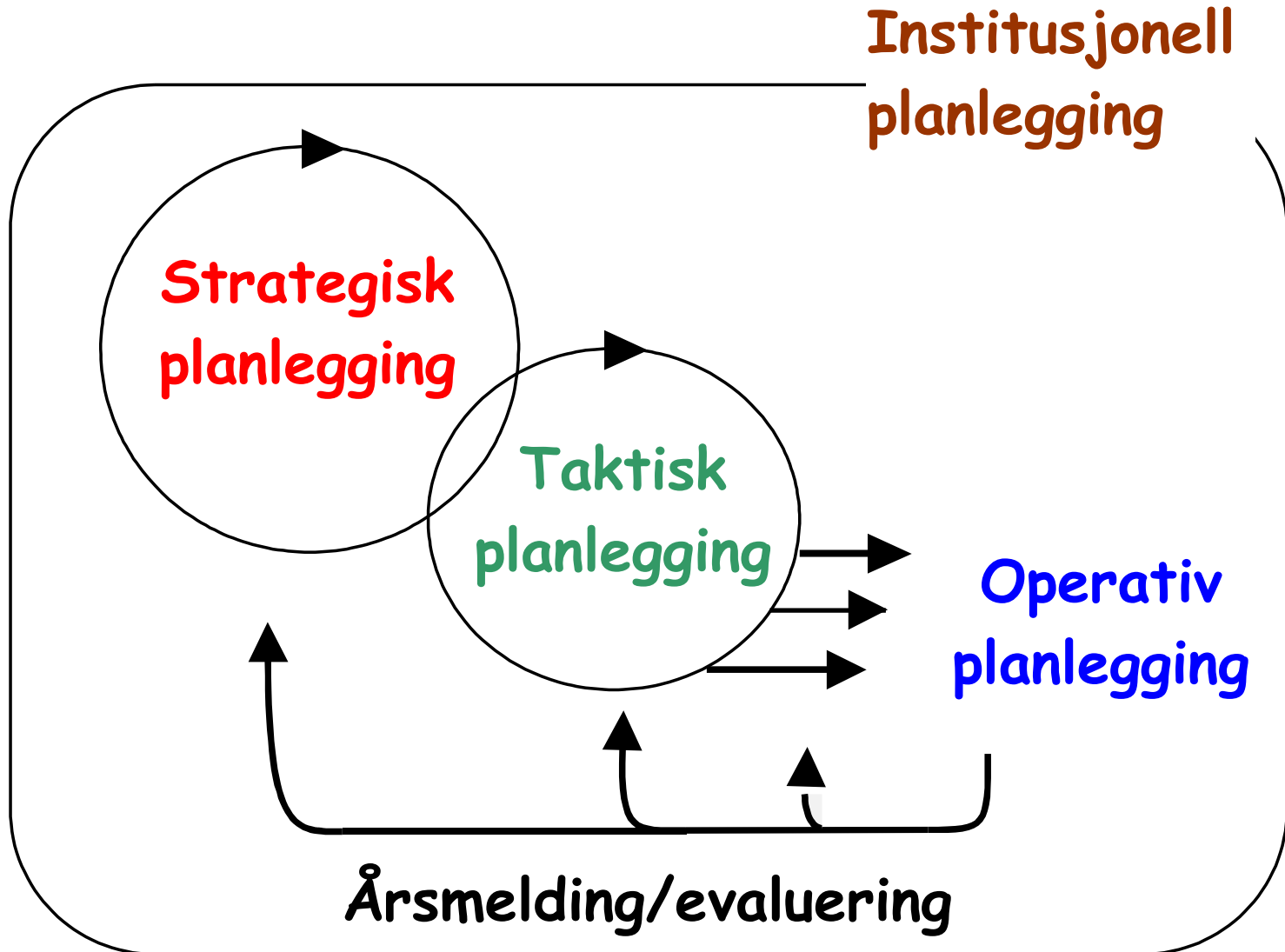
Legitimitetssida

Variabler i kapasitetsbyggende plan- og utviklingsarbeid

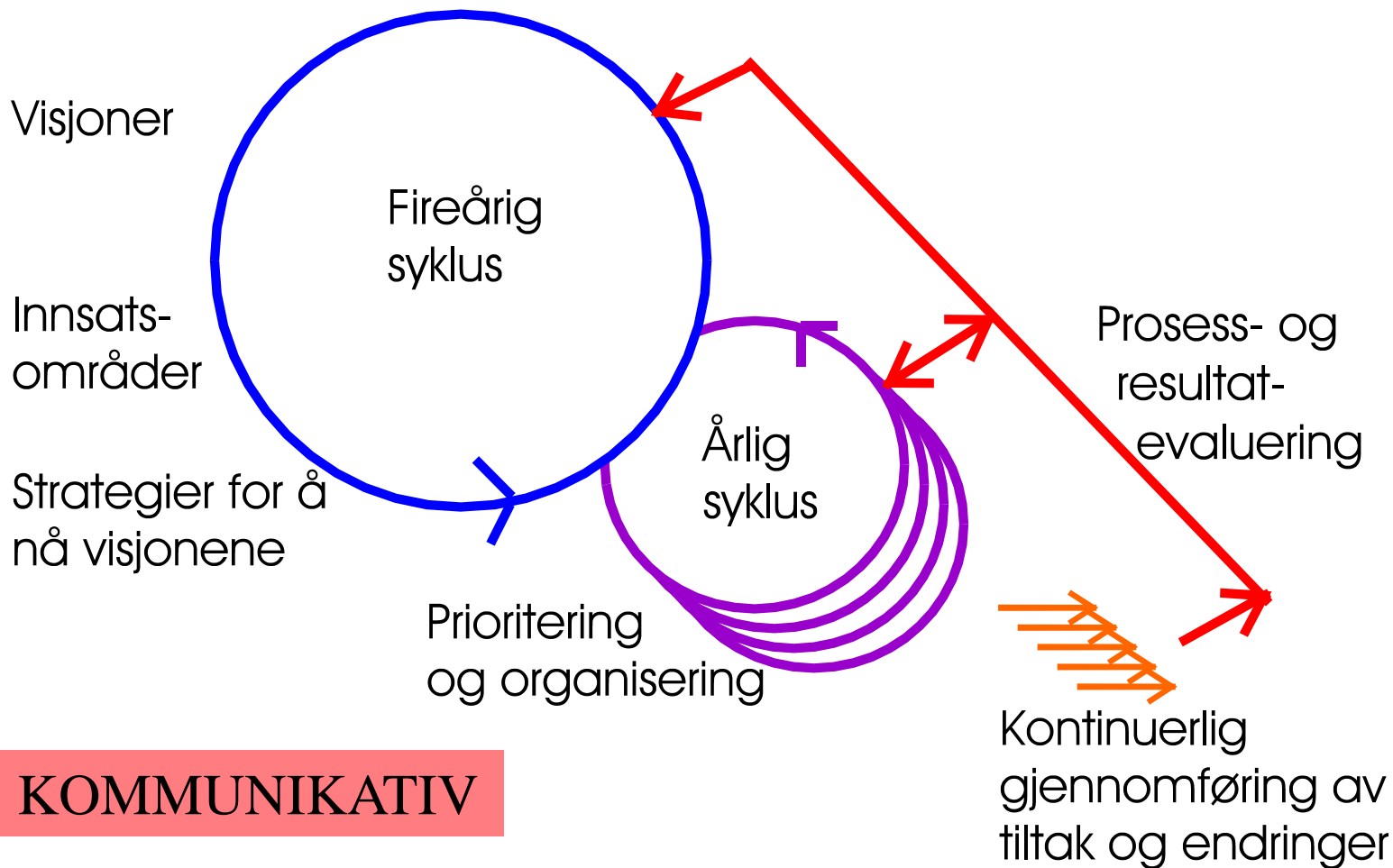

Verktøy i kapasitetsbyggende plan- og utviklingsarbeid

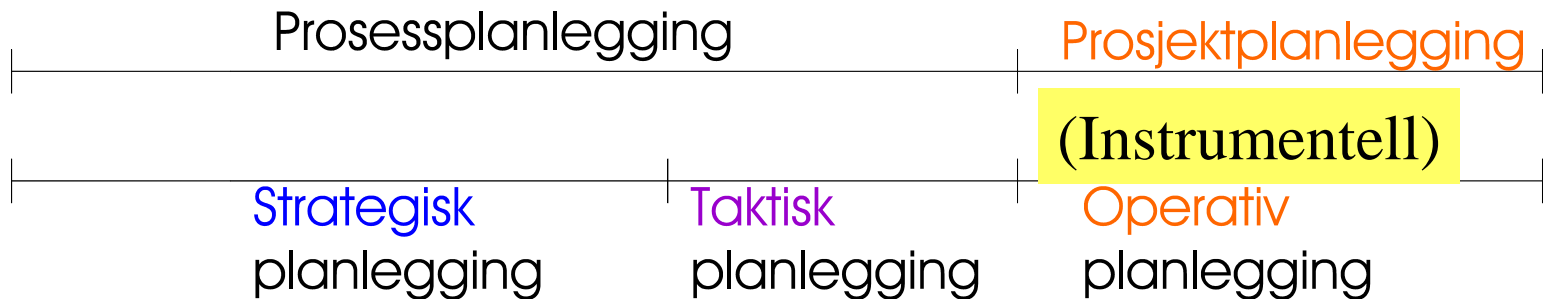

Utviklingstrekk og utfordringer

KOMMUNIKATIV

Budskap 3:

Bygdeutvikling som partnerskap og nettverksgovernance

Samfunnsstyring skjer gjennom:

1. Offentlig byråkrati, hierarki og kommando (government/governance)
2. Marked med tilbud, etterspørsel og lovregulering
3. Nettverk, partnerskap, avtaler og forhandling (nettverksgovernance)
4. Folkevalde (metastyring)

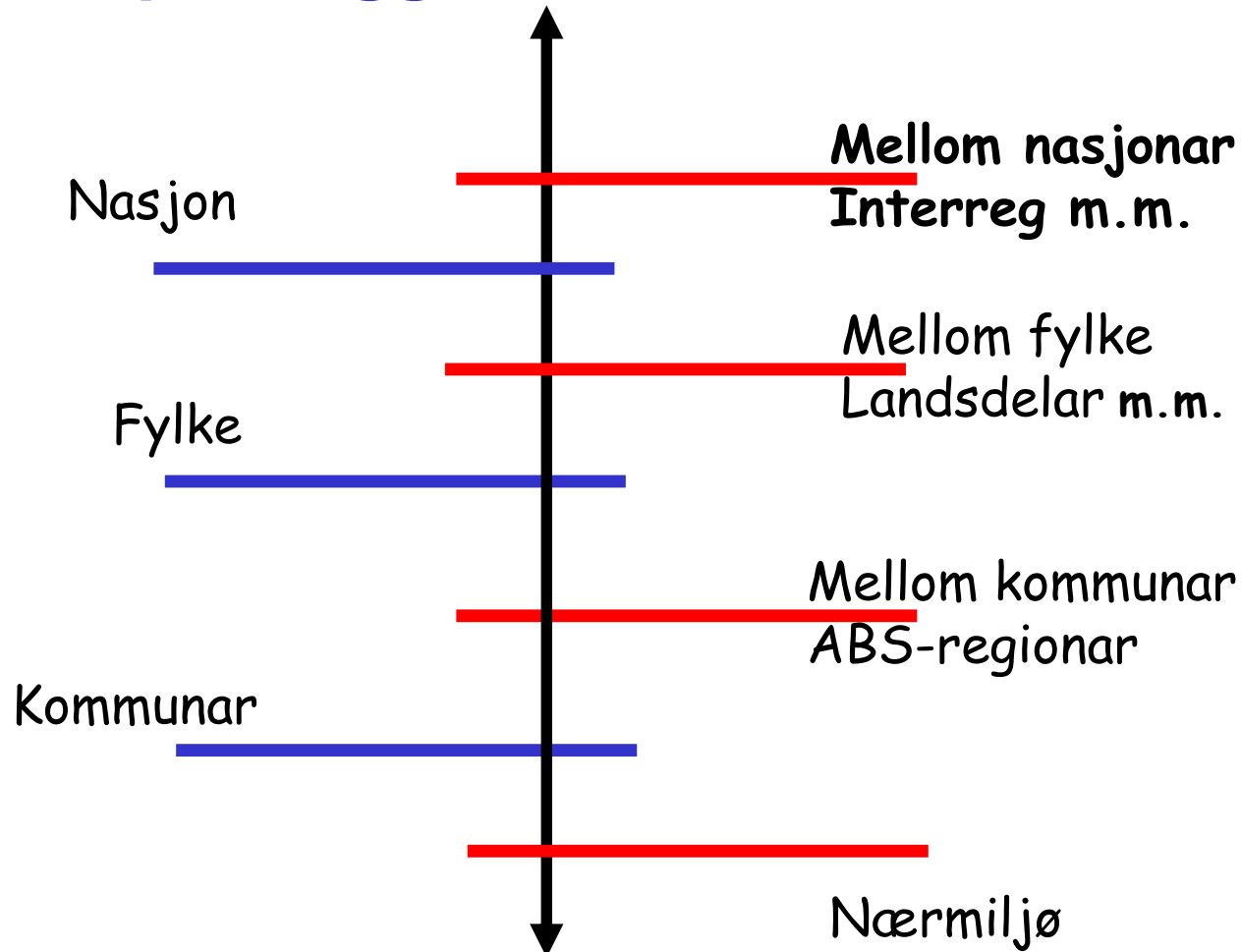
Partnerskap og nettverksgovernance

- Partnerskap er framforhandla og meir eller mindre bindande samarbeid mellom gjensidig avhengige, men autonome partar
- Partnerskap i BU-arbeidet kan kallast nettversksstyring (nettverksgovernance) fordi den omfattar både offentlig, privat og frivillig sektor.

Todelinga av samfunnsplanlegginga

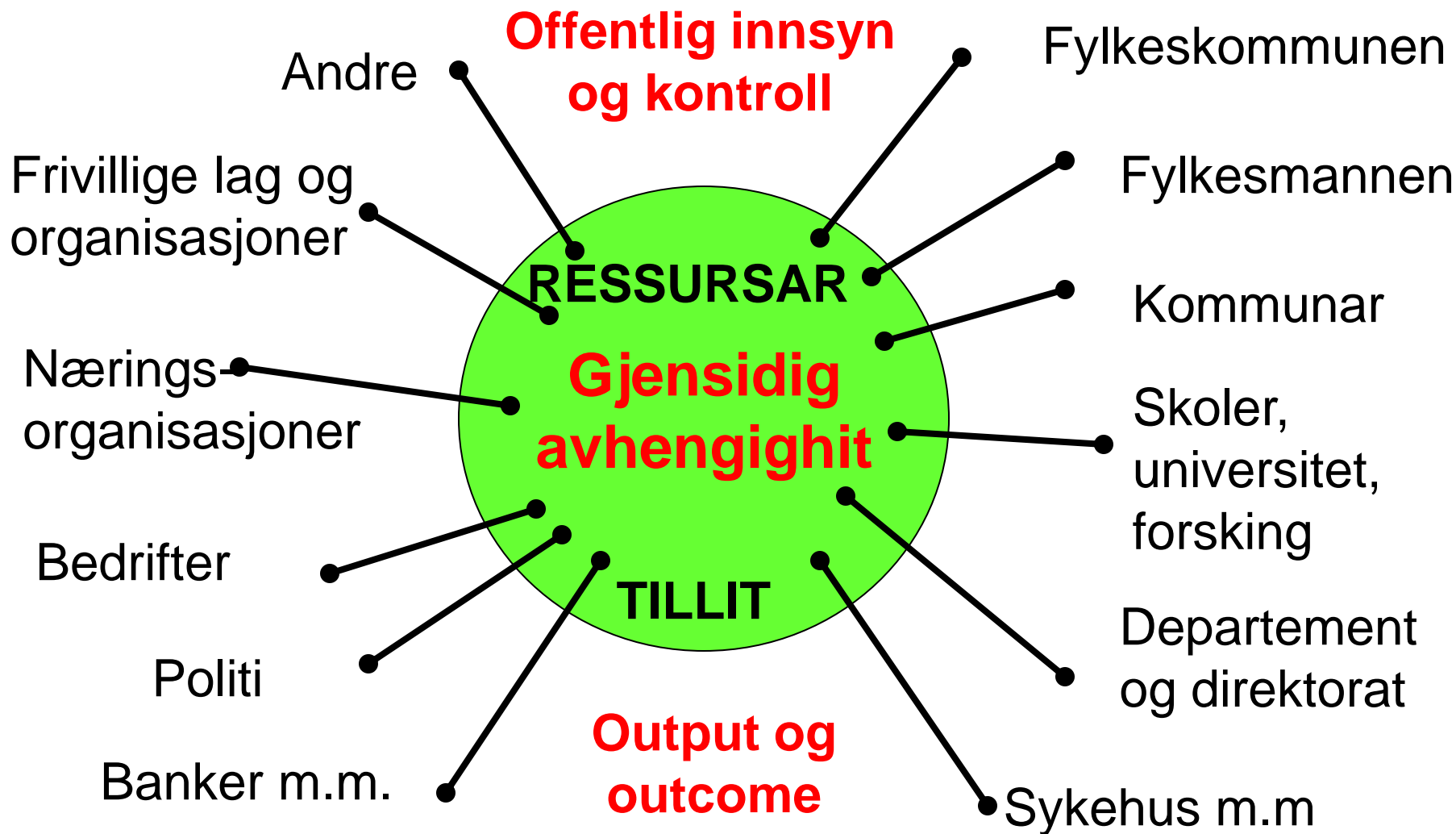
**Government:
Virksomhetsplanlegging**

**Nettverksgovernance:
Samfunnsplanlegging**

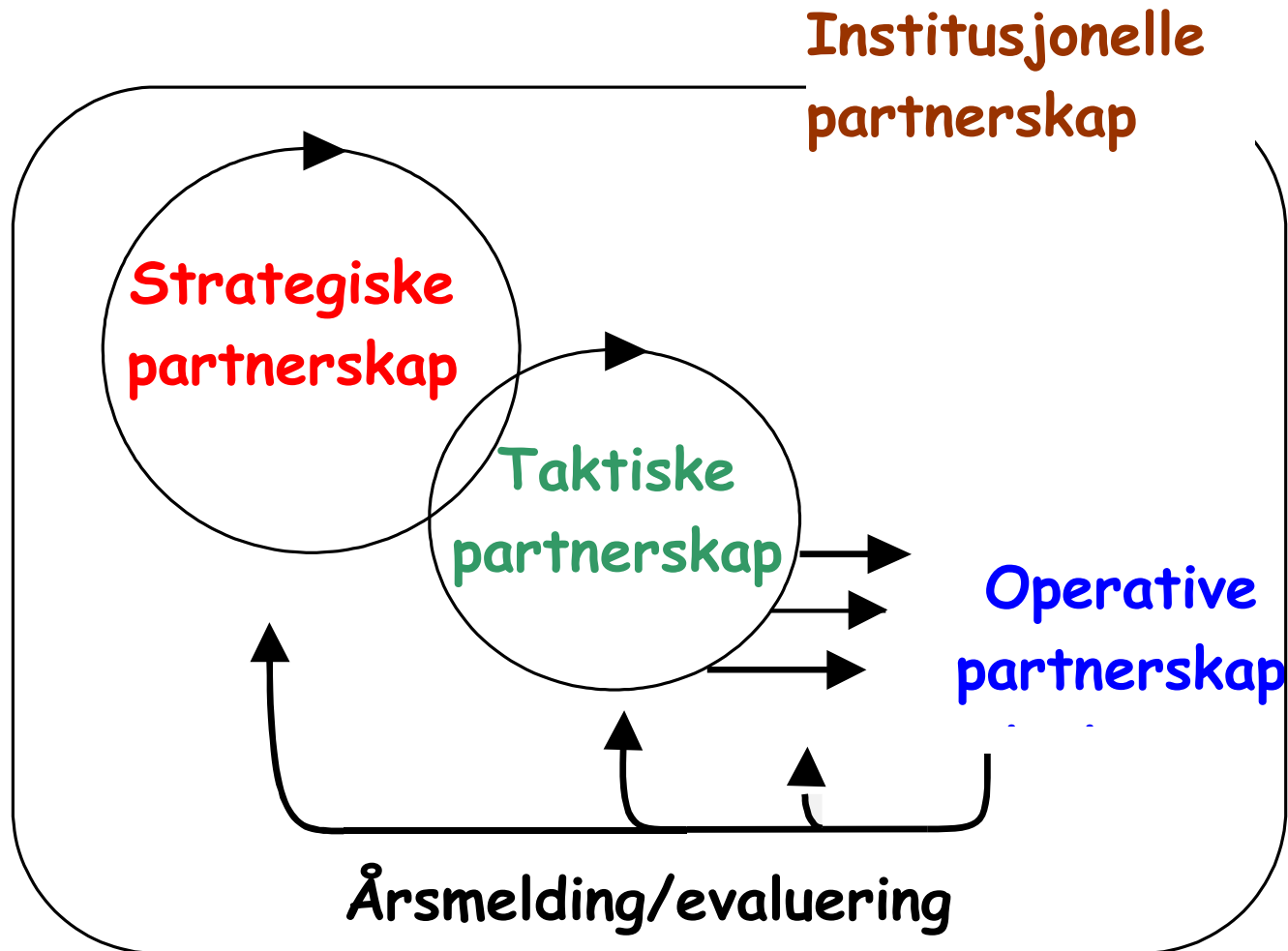

Nettverksgovernance

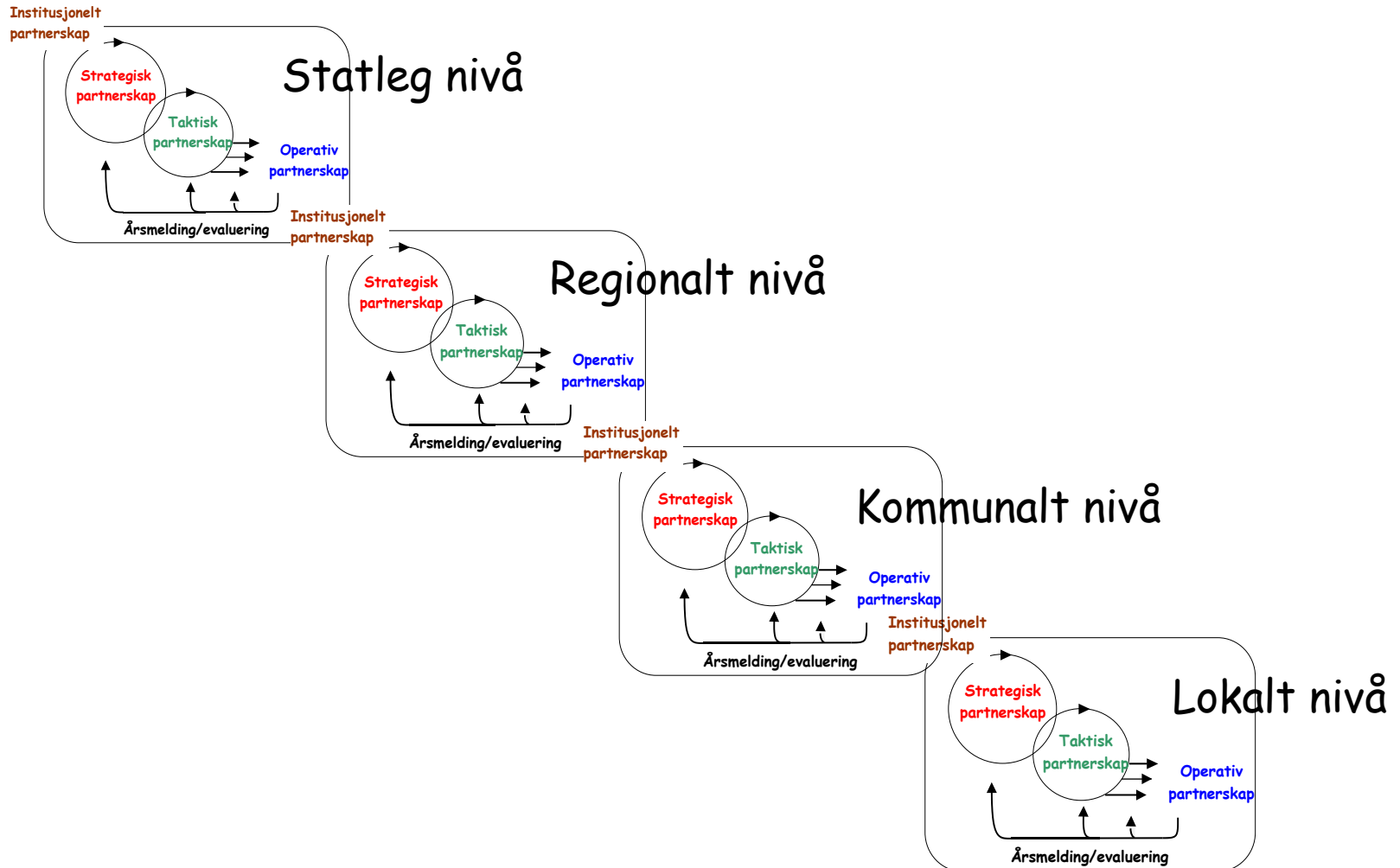
Avtalebaserert offentlig-privat-frivillig-partnerskap

Partnerskap i kapasitetsbyggende plan og utviklingsarbeid

Partnerskapskjede eller implementeringsstruktur

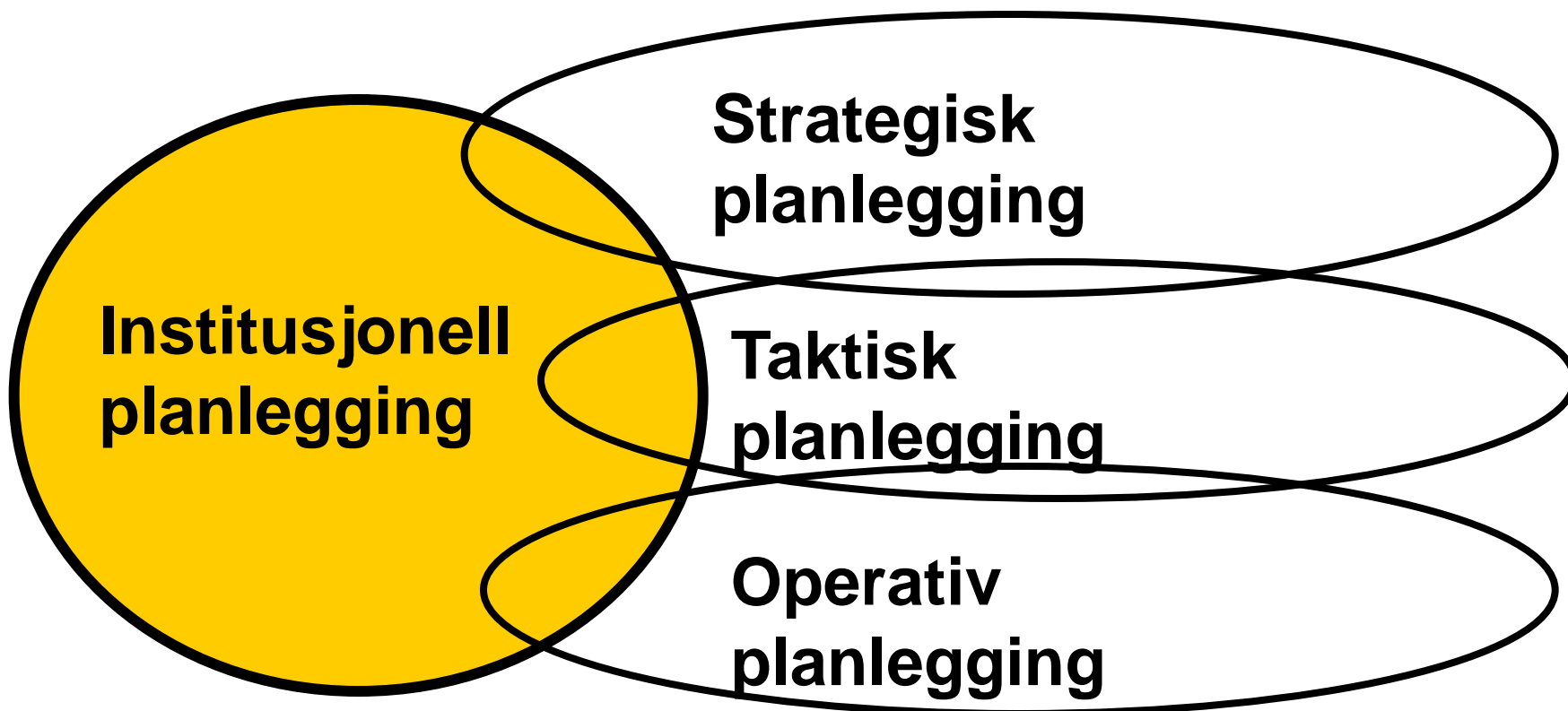
Buskap 4: BU kan understøttast med gode planprosessar

Basert på erfaring og forskning kan vi snakke om en

prosesslederkompetanse

som gjeld endringsarbeid både i samfunn og organisasjoner

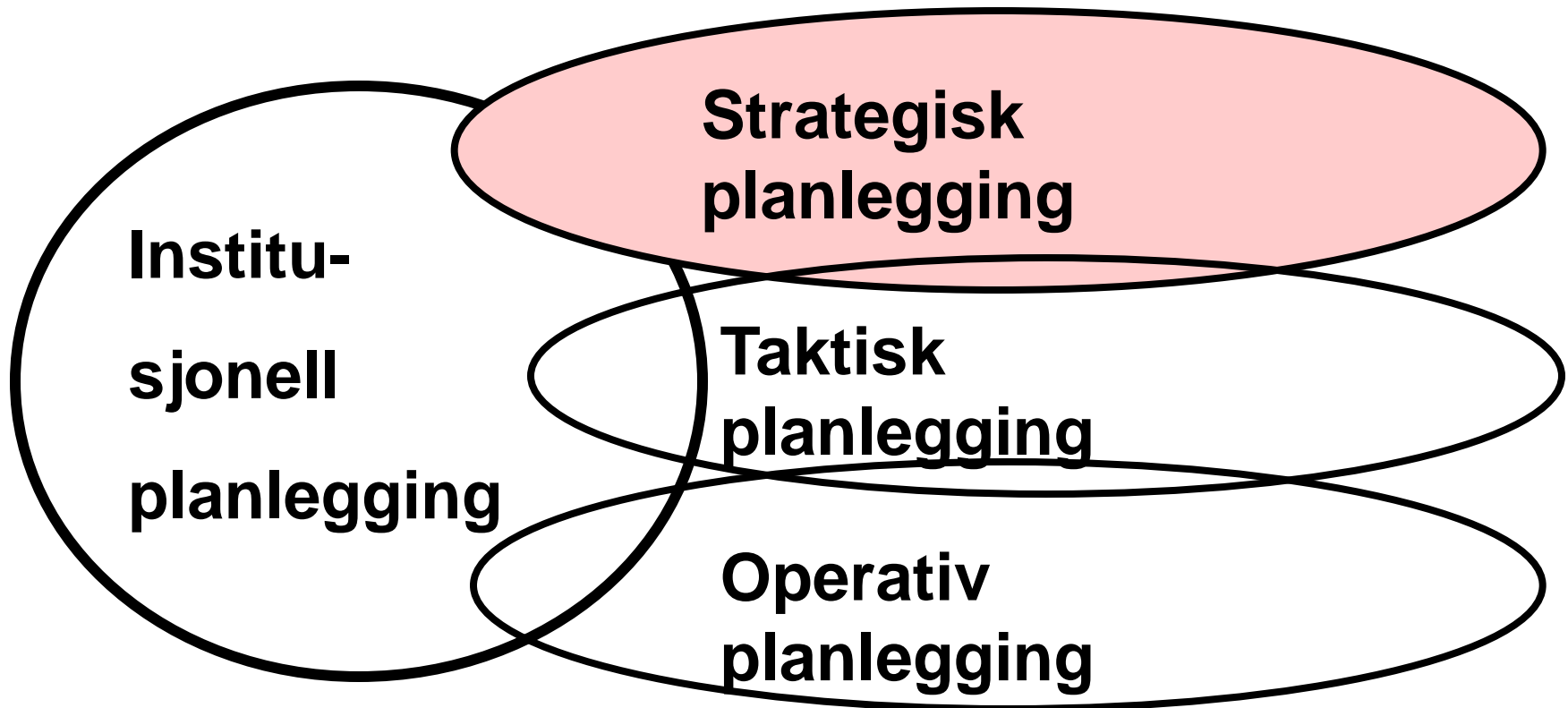
Institusjonell planlegging og metastyring

Eigenevaluering: Institusjonell planlegging og legitimitet

- Kva er det viktigaste som arbeidet/prosjektet har gjort for å auke legitimiteten til BU-arbeidet i organisasjonen og samfunnet ditt?
- Kor sterk meiner kommunen/prosjektleiinga legitimiteten til BU-arbeidet i organisasjonen og samfunnet no?
- Kva planlegg de å gjere for å styrke legitimiteten?
- Kva tenker du omkring rolla som prosjektleiar?
- Kva er den største utfordringa for prosjektet no?

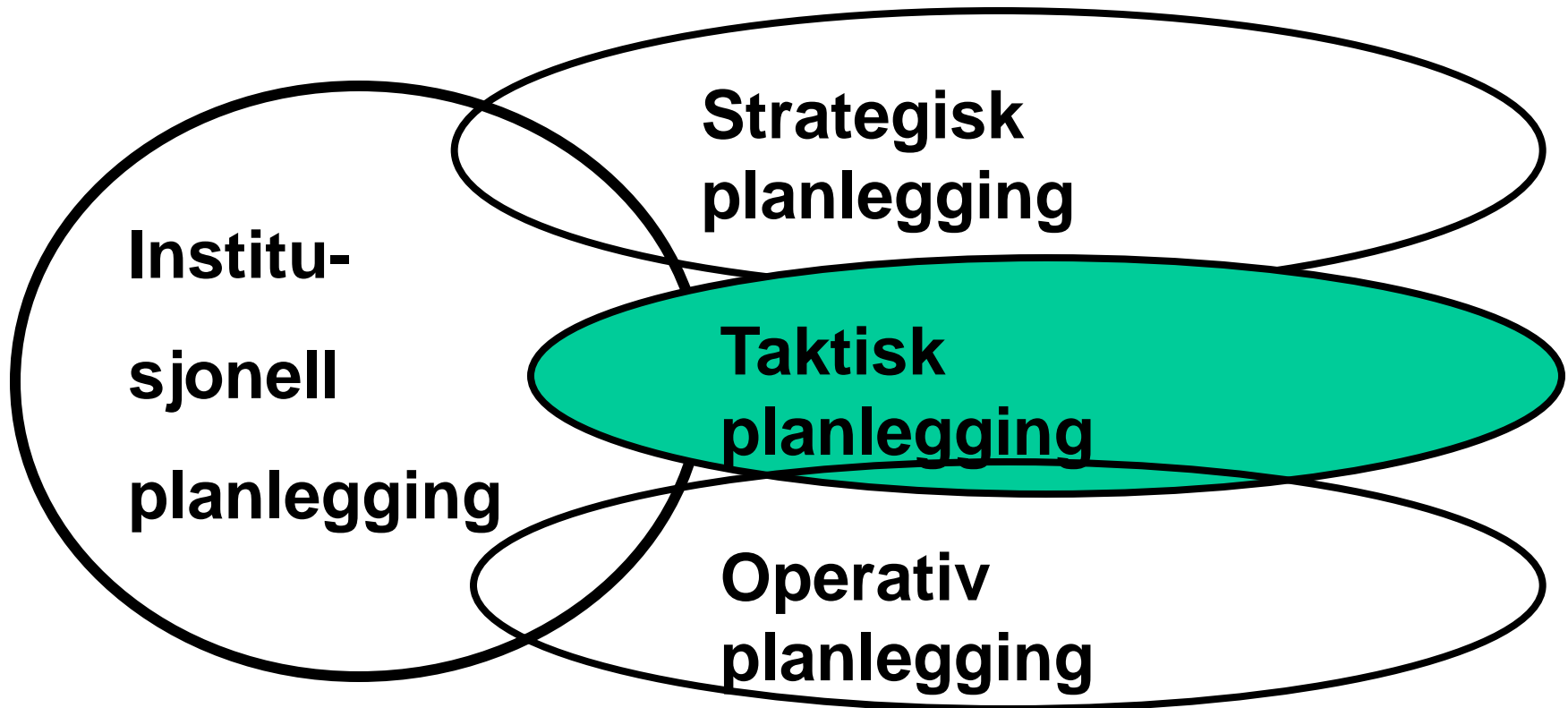
Strategisk planlegging og mobilisering

Eigenevaluering: Strategisk planlegging, mobilisering og politisk agendasetting

- Kva meiner kommunen/prosjektleiinga er det viktigast som har blitt gjort i arbeidet/prosjektet for å mobilisere folk og sette bygdeutvikling på den politiske dagsordenen i organisasjonen og samfunnet ditt?
- Kor akseptert meiner kommunen/prosjektleiinga bygdeutvikling er som eit overordna mål og som retningslinjer for meir detaljert planlegging i din organisasjon og ditt samfunn no?
- Kva planlegg de å gjere for mobilisere folk og å styrke bygdeutviklingas posisjon på den politiske dagsordenen?

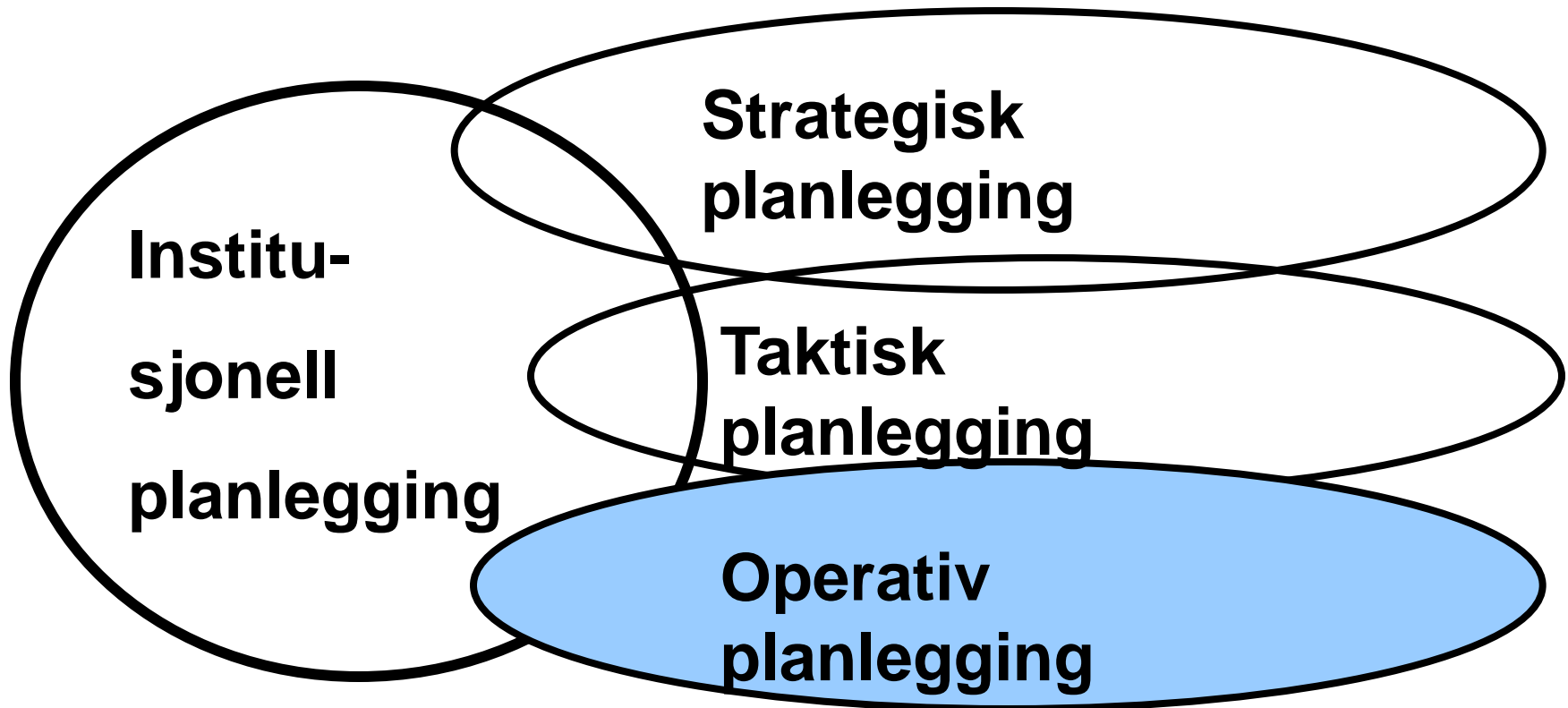
Taktisk planlegging og organisering

Eigenevaluering: Taktisk planlegging, organisering og avgjerdstaking

- Kva meiner er det viktigaste som arbeidet/prosjektet har gjort for å påverke organiseringa av produksjonen og avgjerdstakinga i bygdeutviklingsarbeidet?
- I kva grad meiner kommunen/prosjektleiinga at bygdeutvikling no er forankra i arealplanlegginga, utbyggingsprogram, års-/langstidsbudsjett og det daglege arbeidet i din organisasjon og partnerane i samfunnet?
- Kva planlegg de å gjere for å fremme organiseringa av produksjonen og avgjerdstakinga i BU-arbeidet?

Operativ planlegging og gjennomføring

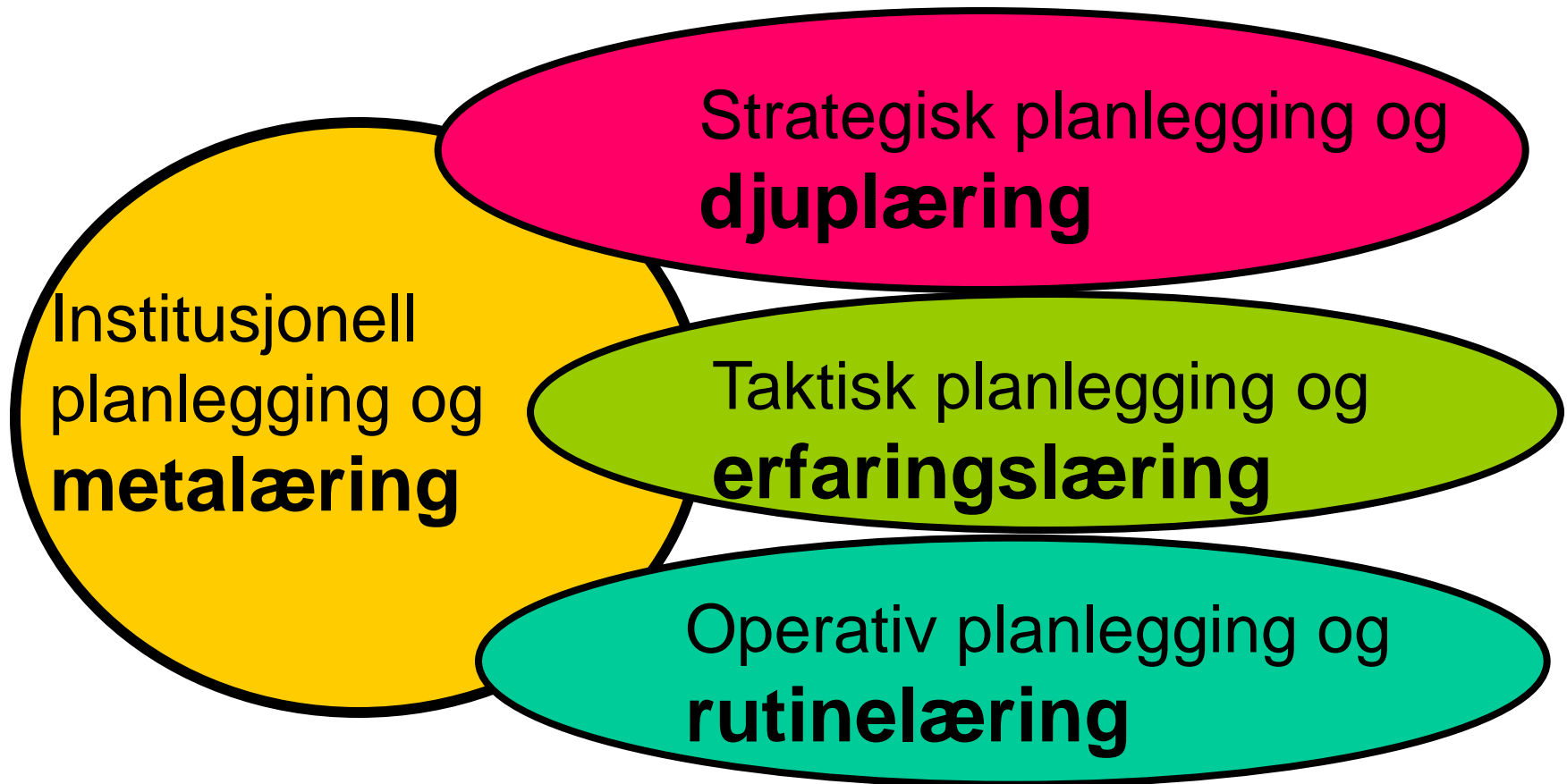

Eigenevaluering: Operativ planlegging og implementering

- Kva meiner kommunen/prosjektleiinga er dei viktigaste tiltaka som arbeidet/prosjektet har gjennomført for å påverke situasjonen i bygda?
- Kor sterk meiner kommunen/prosjektleiinga at kapasiteten i organisasjonen og samfunnet er til å implementere BU-tiltak?
- Kva for nye BU-tiltak-/prosjekt planlegg de å gjennomføre?

Planlegging/Leiing og læring på ulike nivå:

Eigenevaluering: Evaluering og læring i BU-arbeidet

- Kva meiner kommunen/prosjektleiinga er det viktigaste som har blitt gjort og kva er dei viktigaste effektane som er oppnådd i BU-prosjektet?
- Kva har kommunen/prosjektleiing gjort for å skape ein læringsprosess om bygdeutvikling i kommunen som organisasjon og som samfunn?
- Kven har lært i organisasjonen og i samfunnet, kva har dei lært og korleis kjem dette til uttrykk i BU-arbeidet?
- Kva planlegg de å gjere for å styrke læringsprosessen?

Råd til bygdeutviklarane, 1/3

- Hugs at bygdeutviklingsarbeidet skal gå vidare utan ekstrahjelp etter avtale-/ eller prosjektperioden
- Målet for koordinatoren bør vere å gjere seg sjølv "overflødig" i løpet av perioden
- Sørg for at arbeidet er underlagt folkevald styring, forankra i toppleiinga og at du får ei *partnerasamansett* arbeidsgruppe rundt deg
- Bruk i størst muleg grad eksisterande organisasjonar og (plan-)prosessar

Råd til bygdeutviklarane, 2/3

- Bygdeutvikling er både samfunnsplanlegging og utvikling av eigen organisasjonen
- Mobilisering av **forvaltning, foretak, folkevalde, frivillige og folk flest** er ei kontinuerleg oppgåve, og den er tvingande nødvendig for å skape nødvendig endringstrykk og -vilje
- Ikkje krev sektorsamarbeid eller endra sektorpolitikk før du har mobilisert ein tilstrekkeleg maktbase i dei fem f-ane

Råd til bygdeutviklarele, 3/3

- Pass på å få andre til å gjere ting. Du kan ikkje gjere alt sjølv!
- Kommuniser og marker resultat. Få gjerne medieomtale av det som blir gjennomført, men pass på å dele æra med dei som fortener det
- Trekk lærdom av både det som går bra og dårleg.
- Hugs at ting tek tid, og at det umulege ofte berre tek noko lengre tid!

Takk for meg!

Du finn meir om meg her:

<http://www.hivolda.no/index.php?ID=11495>

<http://www.hivolda.no/index.php?ID=12348>